

Reproducció del "Guernica". Tanca de l'hospital. 1979.

Els murals que no ha pagat l'Ajuntament

JAUME FABRE

Fotografies: JOSEP M. OLIVERAS

El trompe l'oeil de la carretera de Barcelona és el primer mural diguem-ne institucional de Girona. Fins ara, les institucions havien donat als escultors l'exclusiva de l'art al carrer. Un pas sota la via del tren, unes cases expropiades i una paret mitgera han estat l'excusa perquè es produís un canvi d'orientació i els pintors poguessin començar a treballar fora de l'estudi amb suport institucional.

Però abans que les institucions despertessin, artesans i artistes han anat deixant mostres de la seva manera de fer sobre el formigó dels murs de contenció i sobre l'arremolinada de les parets de tanca. I ho han fet per a donar suport a causes amb les quals se sentien identificats: en campanyes electorals, a favor del partit al qual pertanyien o amb el qual simpatitzaven; fora de campanyes electorals, per solida-

ritzar-se amb feministes, ecologistes, pacifistes o presos polítics.

Sovint l'anonimat dels seus autors és obligat i encara que no ho sigui, els autors acostumen a tenir una voluntat expressa de romandre en l'anonimat. Aquest és de fet un dels principals trets definidors d'aquesta mena de pintura mural. Ho és també el seu caràcter de cosa efímera. Des del mateix moment que són pintats, els seus autors saben que només podran ser vistos fins que un altre mural els cobreixi, fins que la paret que els suporta vagi a terra o fins que el temps i la intempèrie facin irrecognoscibles els seus trets.

La «I Manifestació Plàstica»

El punt de partida de l'activitat dels pintors al carrer es troba a

Girona en la "I manifestació plàstica", promoguda l'abril del 1975 —Franco encara era viu— per la Jove Cambra. Aquest grup va facilitar a una vintena d'artistes gironins i de fora cartelleres publicitàries en blanc, situades a la plaça de Catalunya, perquè hi realitzessin lliurement els seus murals. Tres dels artistes foren cridats a comissaria i les seves obres van ser retirades de matinada. L'endemà, els altres autors van retirar els seus murals en solidaritat amb els censurats. Les tres obres retirades van ser les de Jordi Vallès —"No a la pena de mort"—, Niebla —"Corominas", dedicat al dirigent sindical Xavier Corominas, llavors empresonat— i Emili Massanas —"Els hem deixat així"—. Altres que hi van participar foren Guinovart, Artigau, Tharrats, Emília Xargay, Torres Monsó, Rocca-D. Costa, Domènec Fita, Ansesa

TREBALL DE REDACCIÓ

Gironella, Jaume Faixó, Josep Perpinyà, Lluís Bosch Martí, Isidre Vicens, Carles Vivó, Serrano Serra, Àngel Planells, Guerrero, Knaupp Carbó-Berthold.

Murals per la democràcia

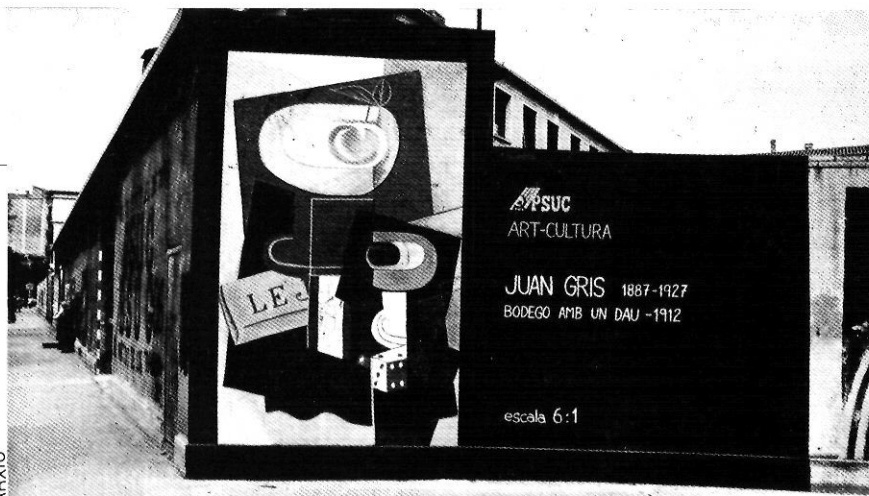
Els anys de la transició van permetre que comencessin a aparèixer murals sobre suports estables i permanents. Un dels primers a participar en la desclosa dels murals de propaganda política va ser precisament el mateix Roca-D. Costa que ara ha pintat el *trompe l'oeil* de la carretera de Barcelona. Ho va fer amb motiu de les eleccions a Corts Constituents, el 15 de juny del 1977, i a favor del PSUC, partit al qual aleshores ell pertanyia.

Un el va pintar a la tanca de l'hospital de Santa Caterina. Hi havia un arc de Sant Martí com a element bàsic, i va ser cobert el 1979 amb una de les reproduccions d'obres mestres que un grup de pintors vinculats al PSUC hi va realitzar. Devia fer servir pintura de molt bona qualitat, perquè la forma de l'arc emergeix del fons d'una de les reproduccions.

L'altre el va fer a la tanca de fustes Coll, a la carretera de Santa Eugènia, davant la Casa de la Punxa. Tot just s'hi començava a construir la Torre Güell, i l'acabament d'aquest edifici, amb la consegüent urbanització del carrer Francesc Civil, ha suposat la desaparició de la tanca i, òbviament, del mural de Roca-D. Costa. Hi era representat l'emblema dissenyat per Andreu Alfaro que fou utilitzat pel PSUC.

En la realització d'aquests dos murals, Roca-D. Costa fou ajudat per Joan Boladeres, que ha col·laborat amb ell també en el *trompe l'oeil* de la carretera de Barcelona.

Les primeres eleccions municipals democràtiques, l'abril del 1979, van suposar la realització de nous murals en tanques de Girona, a càrrec d'artistes professionals. A la tanca de la plaça de la Independència, a la cantonada amb el carrer de Santa Clara, Enric Marquès n'hi va pintar un a favor de la candidatura nacionalista i d'esquerra. Per la seva banda, el Partit Socialista Unificat de Catalunya va promoure la realització de cinc grans murals a la tanca de l'hospital per la part que dóna a la plaça de Sibil·la de Fortià i al carrer de Joan Maragall. Un d'ells va cobrir l'arc de Sant

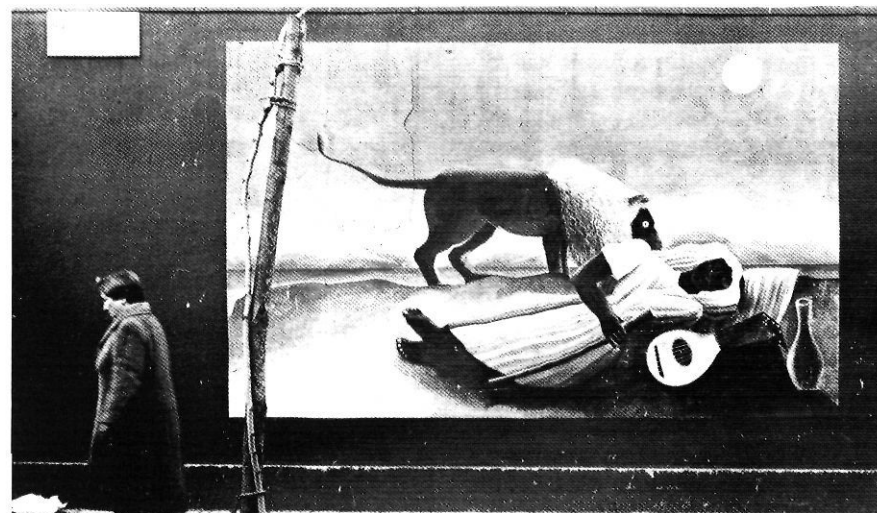
Reproducció d'una obra de Joan Gris. Tanca de l'hospital. 1979.

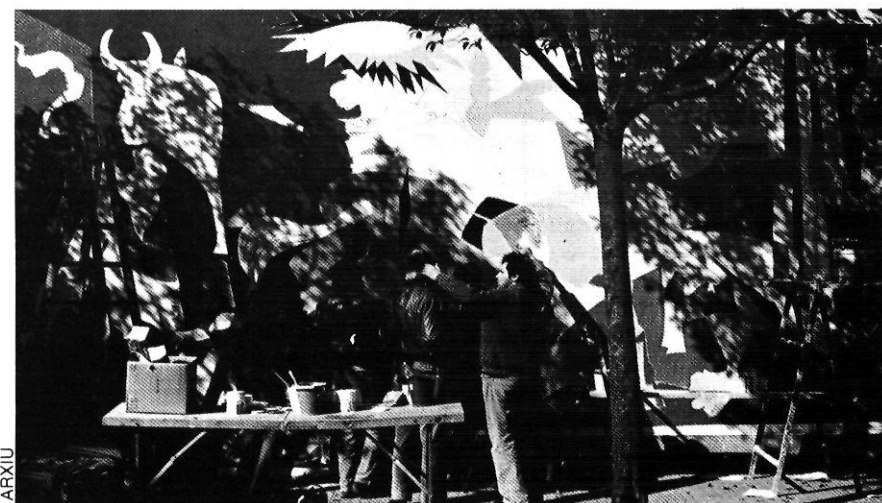
Reproducció d'una obra de René Magritte. Tanca de l'hospital. 1979.

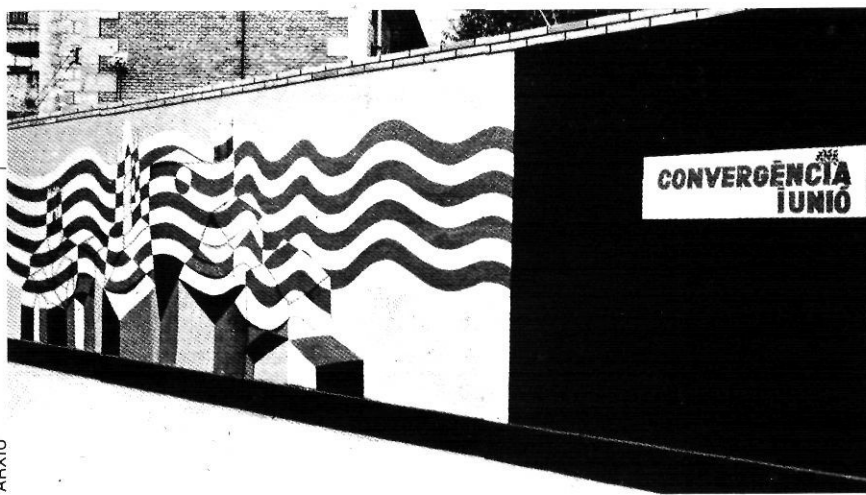
Reproducció d'una obra de Joan Miró. Tanca de l'hospital. 1979.

Reproducció de "La bohémienne" de Rousseau. Tanca de l'hospital. 1979.

L'equip "Art i cultura", en ple treball, el 1979.

ARXIU

Josep Perpinyà. Tanca de l'hospital. 1979.

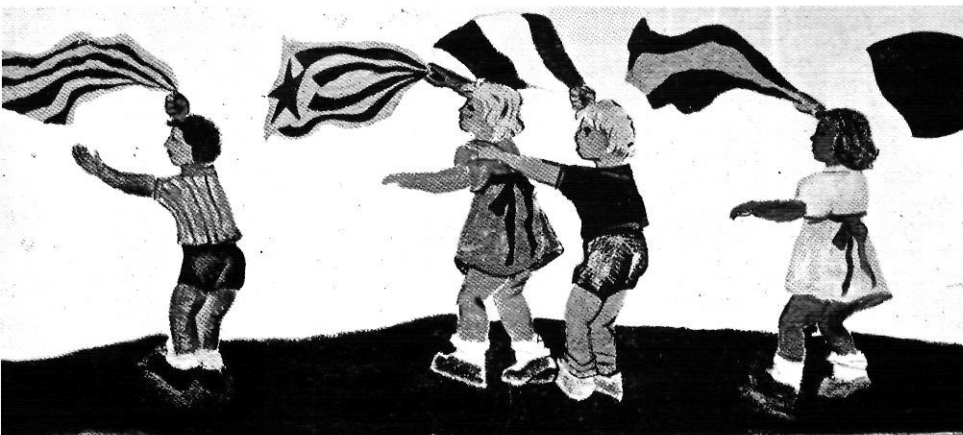
ARXIU

Josep Perpinyà quan pintava el mural de la plaça Catalunya, el 1983.

ARXIU

El mural de Josep Perpinyà a la plaça Catalunya, a mig fer.

Mural de Nacionalistes d'Esquerra, realitzat per Enric Marquès, a la Plaça Independència, el 1979.

Martí pro-socialista que havia pintat Roca-D. Costa dos anys abans. Eren reproduccions d'obres mestres: "Natura morta amb un dau", de Juan Gris; "Guernica" (1937), de Picasso; "La bohemiènne" d'Henri Rousseau i obres de Joan Miró i René Magritte. La iniciativa va partir del pintor Josep Niebla i hi van participar artistes gironins com Torres Monsó, Ansesa Gironella, Jaume Faixó, Montserrat Costa, Corominas, Vicenç Huedo... Va ser un treball realitzat a consciència, com ho prova el fet que s'hagin conservat perfectament malgrat els prop de vuit anys transcorreguts. Han estat respectats fins i tot pels brètols que acostumen a empastifar amb esprai aquesta mena de treballs.

A la mateixa tanca de l'hospital, un altre pintor, Josep Perpinyà, hi va pintar un mural electoral de la coalició per la qual es presentava com a candidat a les eleccions municipals del 1979, Convergència i Unió. Josep Perpinyà va pintar un mural en què hom podia veure les siluetes de Sant Pere de Galligants, Sant Feliu i la Catedral coberts per la senyera. El va ajudar en la realització Maria Gràcia Bosch, d'Unió Democràtica, que es presentava també com a candidata i que, com Josep Perpinyà, va sortir elegida. Aquest mural s'ha conservat fins fa poc. Actualment és cobert de cartells.

A les següents eleccions municipals, el 1983, Josep Perpinyà va realitzar un altre interessant mural electoral a la tanca de la planta baixa del polèmic gratacel de la plaça de Catalunya que va haver de ser retallat de quatre pisos un cop construïda l'estructura bàsica. Hi eren representats, com el de quatre anys abans, les siluetes tòpiques de la Girona monumental. El mural es conserva encara, ja que l'edifici ha quedat inacabat. Als pisos alts, Perpinyà hi va pintar sobre cartró uns altres murals menys artístics que van ser retirats un cop acabades les eleccions.

La tanca de l'Hospital

El suport de murals per excel·lència, a Girona, és la tanca de l'hospital de Santa Caterina. El fet que doni a dos carrers cèntrics —Joan Maragall i Gran Via— la converteix en un punt estratègic per aconseguir el màxim d'eficàcia. Tota mena de grups hi han anat superposant

TREBALL DE REDACCIÓ

els seus missatges amb més o menys encert. A part dels promoguts pel PSUC i per Convergència i Unió, i que ja hem esmentat, hi han deixat el seu missatge l'Assemblea d'aturats de Girona, l'Escola Universitària Politècnica, contra el projecte de Llei d'autonomia universitària, els objectors de consciència (desaparegut: hi era representat un soldat entre dos tancs i el lema "No anem a la mili") i el moviment anti-nuclear. Aquest últim representava, dintre d'un cercle, un rostre amb màscara antigàs on es reflectia un paisatge bucòlic i el lema "Nuclear no". Al costat, un tren que volia simbolitzar el que travessa Girona periòdicament carregat de residus nuclears. Aquest mural ha estat cobert el mes de novembre del 1986 per un altre que reivindicava la gratuïtat de l'autopista com a alternativa a la proposta del MOPU de fer una variant de la N-II per les Gavarres.

Capítol a part mereixen els murals que en aquell mateix indret ha pintat el grup Joves pro-vida. L'any 1983 hi van pintar el primer, amb el lema "Deixeu-los viure. Sí a la vida", i el dibuix d'un fetus en avançat estat de gestació. Poc després, amb esprai, algú va transformar el lema en: "Deixeu-nos viure. Sí al dret a l'avortament. Visca la vida". Poc després el mateix grup que havia pintat el primer va ocupar més espai de la tanca amb un nou mural amb el lema "tothom té dret a la vida. No a l'avortament", que és el que encara s'hi conserva.

Finalment, a la tanca de l'hospital, per la banda de la Gran Via, també hi han deixat murals els grups que més actius es mostren últimament a utilitzar aquest estil de propaganda: els esperantistes, els independentistes, el Partit Humanista i les feministes. Cadascun d'ells ha anat realitzant murals en diversos punts de la ciutat.

L'independentisme

El nucli d'independentistes de Girona ha utilitzat amb gran freqüència el mural com a forma de comunicació. No tots es conserven. De la plaça d'Europa, per exemple, n'han desaparegut tres, després que pràcticament foren coberts amb esprai pels inquisidors de torn. Quan un mural queda greument danyat pels brètols, les brigades municipals el cobreixen total-

Assemblea d'aturats. Tanca de l'hospital. 1983.

Tanca de l'hospital: murals del MDT i els alumnes de la Politècnica.

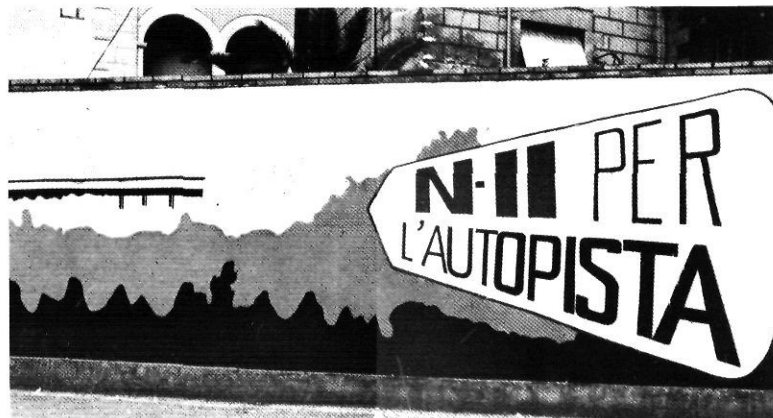
Tanca de l'hospital: mural, ja desaparegut, dels objectors de consciència.

A l'esquerra, el mural de la tanca de l'hospital, sobre el qual el novembre del 1985 s'hi ha pintat el de la fotografia sota aquestes ratlles.

Tanca de l'hospital: Mural del MDT. Juny del 1985.

Els dos murals, un d'ells desaparegut, del grup Pro-Vida a la tanca de l'hospital.

Tanca de l'hospital: Casal de la dona. Maig 1982.

Plaça d'Europa: mural del MDT que va ser cobert amb esprai negre.

Plaça d'Europa: també en aquest mural actuà l'esprai censor.

Tanca de l'hospital: l'últim mural que hi ha pintat l'MDT.

ment de pintura blanca per a deixar l'espai a disposició dels qui vulguin fer-n'hi un de nou. Això és el que els va passar amb un de dedicat a l'Europa de les nacions i un altre reclamant la llibertat de presos independentistes. Més complex, va ser el cas del mural que van començar a pintar durant la campanya anti-OTAN i que no va poder ser acabat perquè hi va intervenir la policia. Els autors hi van indicar amb aerosol: "Mural censurat per la policia". Poc després fou tapat amb pintura blanca.

En canvi sí que s'hi conserva, a la mateixa plaça d'Europa, un nou mural reclamant "Llibertat patriotes catalans".

Es troba destruït un altre mural que van pintar els independentistes en una tanca de la carretera de Santa Eugènia. A la Gran Via de Jaume I hi han pintat, aquests dos últims dos anys, fins a quatre murals. Tots es conserven sense mutilacions:

Dos d'ells van signats amb la sigla del Moviment de Defensa de la Terra. En un, potser el de realització més reeixida, s'hi veu un jove enarborant la bandera independentista i els lemes: "Els catalans no som espanyols. Independència. Organitza't i lluita". L'altre va ser pintat durant la campanya contra l'ingrés d'Espanya a l'OTAN, amb el lema "Contra l'imperialisme: ni OTAN ni Espanya".

El mateix grup va pintar el mes de juny del 1985 un mural convocant a la diada antinuclear que havia de fer-se el 7 de juliol amb una cadena humana de Vandellòs a Ascó. No hi ha la sigla del MDT, però sí la bandera independentista. Hi ha també el mapa dels Països Catalans, la silueta d'una central nuclear, un noi i una noia donant-se la mà i un barrufet amb una bomba a la mà. En el text, s'hi llegeix: "Catalans, barrufem les centrals nuclears de la nostra terra".

Finalment, amb la signatura dels Comitès de Solidaritat amb els patriotes catalans, hi ha un altre mural on es llegeix: "Defensar la terra no és cap delictu".

Joan Daunís, que forma part del grup promotor d'aquests murals i que hi aporta els seus coneixements tècnics, ens explica que els projecten en equip i normalment utilitzen com a model dibuixos trets de revistes. Diu també que el cost dels materials per a fer un mural s'acosta a les deu mil pessetes i que quan els fan actuen moguts sobre-

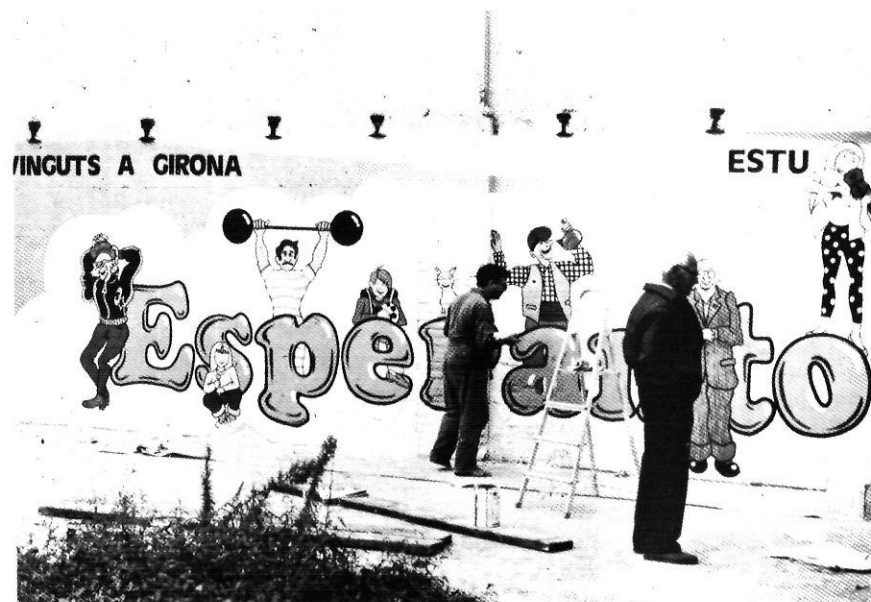
El grup esperantista de Girona ha estat un dels més actius en la pintada de murals. Les dues fotos de dalt reflecteixen el de la plaça d'Europa (juny 1985) en el moment de la realització i un cop acabat, respectivament. A sota, a l'esquerra, el de la tanca de l'hospital (setembre 1985), i a la dreta, el de la tanca al costat de Can Ninetes (setembre 1986). A baix de tot, Josep Maya durant la realització del de l'estació d'autobusos (octubre 1986).

tot per l'impacte del missatge més que pel contingut artístic. En cap ocasió no han volgut oferir un treball tan acabat que pugui considerar-se obra d'un autor. Insisteix a dir que l'autor és sempre un equip que voluntàriament vol romandre en l'anonimat.

«Girona Espero»

Al contrari dels independentistes, els esperantistes gironins han volgut donar als seus murals un acurat plantejament gràfic i artístic. Els quatre que han realitzat fins ara a la ciutat són, de molt, els de més qualitat. També són de bona qualitat els que han pintat en ciutats de l'entorn gironí. Això ha estat possible gràcies al fet que compten dintre del grup amb tres bons dibuixants.

El primer mural que van fer a la ciutat de Girona va ser el de la plaça d'Europa, el juny del 1985. El segon, el de la Gran Via de Jaume I, el setembre del mateix any. Tots dos van ser dissenyats per Albert Garriga, que els va realitzar amb la col·laboració d'altres esperantistes que seguien les seves indicacions. El tercer el van fer a la carretera de Santa Eugènia, en una tanca al costat de la masia de Can Ninetes, durant la setmana esperantista de setembre del 1986. Va ser dissenyat per Miquel Bohigas, que acabava d'incorporar-se a "Girona espero" i en la realització el van ajudar l'altre dibuixant, Albert Garriga, i altres membres del grup. Finalment, el quart, a l'estació d'autobusos, va ser dissenyat pel lleidatà Josep Maya així que va inscriure's com a soci de "Girona espero" i fou realitzat a l'entrada de l'estació per la plaça d'Espanya, amb la col·laboració només dels altres dos dibuixants del grup.

TREBALL DE REDACCIÓ

El mural pintat pel Partit Humanista a la carretera de Santa Eugènia ha estat parcialment destruït.

Partit Humanista

Aquest grup va realitzar dos murals a Girona durant la campanya contra l'OTAN, un a la Gran Via, tocant a Joan Maragall, i l'altre a la tanca del solar de "Hierros Gerona, S.A." a la carretera de Barcelona, cantonada amb el passeig d'Olot. Aquest últim és d'un contingut original, de realització força barroera i de missatge tan ambigu com la ideologia mateixa del partit: "Procràcia no, gràcies". A la plaça d'Europa s'ha reservat un espai amb el seu nom, però no hi ha realitzat encara cap mural. A la carretera de Santa Eugènia, al costat del nº 75, n'hi va fer un força original que es troba ara parcialment destruït.

El Partit Humanista no s'ha distingit pel seu bon gust.

Feministes

Amb motiu del Dia Internacional de la Dona Treballadora, el 8 de març del 1986, les feministes de Girona van pintar un mural força original, si bé de qualitat força deficient, a la plaça d'Europa, en el qual es posa de manifest la discriminació laboral de la dona. A la Gran Via, sobre un mural feminista anterior, mig esborrat, hi van pintar amb esprai el lema "Ni guerra que ens destrueixi ni pau que ens oprimeixi".

També a la Gran Via s'hi conserva un mural feminista molt senzill però molt expressiu realitzat amb motiu de les segones Jornades Catalanes de la Dona, fetes a Barcelona el maig del 1982. Va signat pel Casal de la Dona de Girona.

Plaça d'Europa: Dia de la dona treballadora, 1986.

Plaça d'Europa

Com és prou evident pel que hem dit fins ara, la plaça d'Europa ha constituït, des que quedà plenament urbanitzada, a començament del 1984, el segon lloc en importància quant a concentració de murals, després de la tanca de l'hospital. Es tracta d'un lloc estratègic que compta amb el valor afegit que hi ha tanques amb una bona superfície arremolinada com a base de realització dels murals. Aquest és un element definitiu a l'hora de triar indrets i explica que romanguin en blanc tanques que es troben en llocs centrals i que l'Ajuntament posa a disposició de la propaganda no comercial, com la de les Adoratrius o la de les Germanetes dels Pobres. Aquestes tanques són en mal estat i això obligaria als qui volguessin pintar-hi un mural a fer-hi una arremolinada prèvia, molt costosa. En canvi, tanques situades en llocs estratègics i que estan en molt bon estat, com la de la fàbrica Pagans que dona al carrer d'Emili Grahit, romanen verges de pintades, inexplicablement.

A la plaça d'Europa, a més dels murals que ja hem esmentat dels esperantistes, els Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans i les feministes, se n'hi han pintat els dos últims anys un del PSUC, un altre del PCC i un altre del PCE (M-L), aquest últim pintat durant les Fires de Sant Narcís últimes per a convocar a l'"Homenatge a les víctimes del franquisme" que es va fer al pavelló de la Devesa. Mans desconegudes el van cobrir tot seguit de tatxadures amb esprai.

El PSUC

Pel que fa al mural del PSUC a la plaça d'Europa, cal dir que és de grans dimensions i de brillant realització. El presideix el lema "Hi ha una altra Catalunya" que va utilitzar el partit per a les eleccions autonòmiques del 1984.

També en ocasió de les eleccions autonòmiques del 1984, i en el mateix estil que el de la plaça d'Europa, el PSUC va pintar a Girona dos murals més a la zona de Santa Eugènia. Un, a la tanca situada al costat de l'edifici nou de la Telefònica, al passeig d'Olot, cantonada amb el carrer de l'Orient. L'altre, a la tanca del solar de la carretera de Santa Eugènia situat entre el carrer dels Germans Maristes

Plaça d'Europa: mural inacabat del PCC.

Plaça d'Europa: la convocatòria a l'homenatge a les víctimes del franquisme (1986) també ha estat censurada per l'esprai anònim.

El 1984, dos xilens residents a Reggio de l'Emília van estar a Girona i van pintar tres murals per al PSUC. Sobre aquestes ratlles, els de la plaça d'Europa i el passeig d'Olot.

TREBALL DE REDACCIÓ

i el número 77 del carrer. Tots tres es conserven en bon estat, tot i que aquest últim té els dies comptats, a causa de les obres de construcció que es realitzen al solar. Un altre mural que hi havia al costat, fet pel Partit Humanista, ja ha estat parcialment destruït.

Els tres murals realitzats durant la campanya electoral del 1984 són, junt amb els de Gran Via - Joan Maragall fets el 1979, els únics dels promoguts pel PSUC, que es conserven a Girona. Els tres del 1984 van ser realitzats per una parella de xilens residents a Reggio de l'Emília que es trobaven aquells dies entre nosaltres en ocasió de les relacions existents entre els comunistes de Girona i els d'aquella ciutat italiana amb la qual és agermanada la dels quatre rius. D'aquells dos xilens que ens van deixar a Girona tres preciosos murals, els qui els van tractar només es recorden que es deien Clara i Eduard.

L'OTAN i l'ecologia, temes freqüents

El mural del PCC situat a la plaça d'Europa roman inacabat. Va signat també per les CJC i es va començar amb motiu de la campanya anti-OTAN. Aquesta campanya va generar a Girona, com es veu pel que hem dit fins aquí, més de mitja dotzena de murals. Als esmentats, podem afegir-n'hi un de poc conegut, a causa del seu emplaçament suburbial: el situat a la Plaça de Girona, a Vila-Roja, indret on també se n'hi han anat pintant d'altres amb motius diferents. Prop d'allà hi ha el mur de contenció del carrer Hortènsia, camí d'accés al grup Sant Daniel. S'hi va pintar un mural amb motiu de l'Any Internacional de la Pau i un altre de purament decoratiu, a la part més baixa, fet per un grup de joves del barri.

A més de la campanya anti-OTAN, altres *leitmotives* són presents en diversos murals de la ciutat. El més freqüent és l'ecologia. Una de les idees i de les realitzacions més brillants en aquesta línia ha estat el que s'ha pintat aquest mateix any sobre el ciment del marge dret de l'Onyar, prop de la plaça de Catalunya, quan es parlava d'urbanitzar els aiguamolls de Pals. Però el tema ecològic més present als murals és el de les centrals nuclears i el tren amb residus radioactius que periòdicament tra-

El tercer mural pintat per dos xilens. Aquest, a la carretera de Santa Eugènia.

Carrer Palamós: mural de grans dimensions realitzat per Bosch Martí al terraplè del tren.

vessa Girona. A part dels que s'han fet a la Gran Via, cal recordar el que en plena transició va realitzar Lluís Bosch Martí sobre el mur de contenció del terraplè del tren a Pedret. Era de grans dimensions i a causa d'això no es va poder utilitzar pintura de prou qualitat: el temps l'ha esborrat gairebé del tot.

Les escoles

Un grup a part el constitueixen els murals a les tanques de les escoles, amb missatges sovint més neutres, purament decoratius o pedagògics i normalment realitzats pels alumnes del centre. El 1979 els alumnes van pintar la tanca exterior de l'escola Bruguera, amb temes molt diversos, i el mateix any ho van fer també els de l'escola Eiximenis amb temes centrals entorn de la manca d'espais verds. A l'Eiximenis

la iniciativa va partir de l'associació de pares, de la qual formava part Carles Vivó. Fou ell qui va assumir la coordinació tècnica de la pintada de murals dels alumnes, que es va poder fer amb pintures regalades per una empresa gironina. El 1979 es va pintar el costat de tanca que dóna a la plaça de la Constitució i el 1982 s'han pintat els murals que donen al carrer Grober.

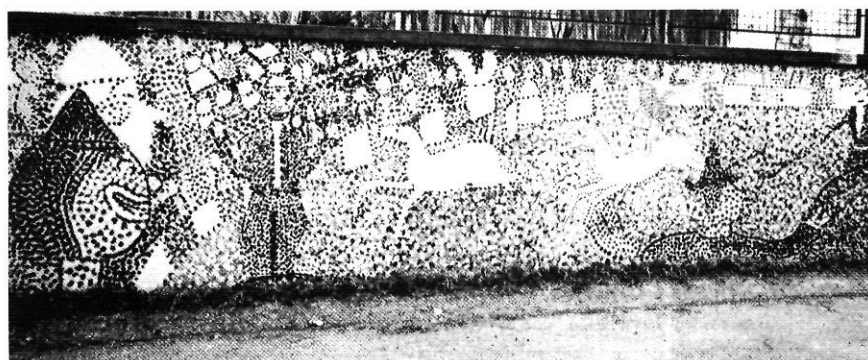
També el curs 1979/80 els alumnes de l'escola Josep Dalmau Carles, de Santa Eugènia, van pintar uns murals commemoratius de l'Any Internacional del Nen a la tanca d'una rajoleria que dóna al carrer dels Bastiments, entre el passeig d'Olot i el d'Orient. El mateix any les alumnes de les Carmelites van pintar temes relacionats amb les marques gironines a la tanca del pati que dóna als carrers Juli Garreta i Sant Antoni Maria Claret. També a la tanca de l'escola de

Els alumnes de l'escola annexa a la Normal han emplenat de murals la part interior de la tanca del pati.

També a l'exterior de la tanca de la Normal hi ha murals.

A l'interior de la tanca del pati de la Normal s'hi ha pintat el 1986 una reproducció d'una obra del puntillista francès Seurat.

Carles Vivó, animador de la pintada de murals a la tanca de l'escola Eiximenis, el 1979.

Vila-roja s'hi han pintat murals en diverses ocasions. Excepte aquests últims, els altres es conserven en força bon estat.

A l'Escola Universitària de Magisteri i a l'escola d'EGB annexa hi ha un parell de murals relacionats amb problemes de l'ensenyament pintats a la tanca exterior. Però els més importants són a la banda interior del pati. No són visibles des del carrer i no tenen, com en els casos anteriors, una unitat de criteri, ja que són murals puntuals realitzats en moments diferents, amb objectius diversos i amb una qualitat molt inferior. Alguns dels que ara es veuen han estat superposats a d'altres d'anteriors. Cal destacar els pintats per les promocions 78/79 i 79/80, interpretacions d'obres de Picasso fetes per alumnes de quart i reproduccions d'obres mestres pintades l'any 1986 per alumnes de sisè, setè i vuitè. Les reproduccions són d'obres de Goya, Paul Klee, Dalí, Mondrian i Georges Seurat.

Paisatge urbà

Els murals han adquirit a Girona categoria de vehicle de comunicació normal entre determinats grups cívics i els ciutadans. S'han establert tàcitament uns espais als quals els gironins donen una ullada cada cop que hi passen per a descobrir-hi la darrera novetat. Aquests espais, concentrats sobretot a la Gran Via i la plaça d'Europa, formen ja part del paisatge urbà i de la vida quotidiana dels gironins. És un mitjà de comunicació que ha esdevingut tan normal com la premsa i la ràdio i que cada cop més són respectats fins i tot pels inquisidors de l'espai. Només cal desitjar que el seu nivell artístic segueixi una corba ascendent.

A l'hora de fer balanç, es troba a faltar entre tots els temes presents als murals gironins el de les reivindicacions urbanístiques i d'equipaments, que en canvi ha estat el protagonista principal en altres ciutats. ¿És que a Girona vivim al millor dels móns, o és una prova més de la feblesa de les associacions de veïns? En tot cas, el panorama de murals als carrers de la ciutat pot ser una dada il·lustrativa per entendre per on recorren en aquests moments els moviments cívics de Girona, cap a quins corrents reivindicatius es decanten els últims anys els joves i quin pot ser el panorama polític futur a les nostres comarques.